

A close-up portrait of a woman with dark hair, wearing a grey headband and a green t-shirt. She is looking directly at the camera with a neutral expression. She is wearing a necklace made of small silver beads and a large, ornate silver pendant with three gold and silver beads hanging from it. The background is a blurred green foliage.

Agnes Holvast

Leven met de Beminde

Negen jaar in een besloten klooster

Agnes Holvast

LEVEN MET DE
BEMINDE

Negen jaar in een besloten klooster

Tweede druk

Uitgeverij
Ten Have

Inhoud

Voorwoord – *Suzanne van der Schot* 7

Woord vooraf 13

1. HET BEGIN 17

Omgeploegde aarde 17/ Ingrijpende gebeurtenissen 19/ Bloempjes tussen het grint 21/ Het rusteloze hart 25/ De mensen en Jezus 28/ Aangeraakt en bewogen 33/ Verliefd 38/ Noodweer 40/ Mijn zevenentwintigste verjaardag 42

2. KLOOSTERJAREN 45

Sabbatstijd 45/ Franciscus en Clara 48/ Stadje aan de rivier 52/ Vreugde 54/ Humilias 56/ Gemis 58/ In de kracht van de Heilige Geest 63/ Redding in de nood 64/ De kleine weg 66/ Noviciaat 67/ Bewogen tijd 73/ Maskers af 74/ Pijnlijke zelfkennis 75/ Strijden aan de kant van het licht 77/ Overgave 78/ De kramp van het moeten 81/ God 82/ Kruismeditatie 85/ Hart 87/ De kracht van het gebed 90/ Tuin 91/ Vriendschap met de natuur 93/ Kinderen 96/ Oude medezusters 99/ Leven en dood 101/ Geestelijk vader 104/ Kleine professie 106/ Armoede, gehoorzaamheid en zuiverheid 110/ Beslotenheid 113/ Stilte en eenzaamheid 115/ Ritme van de dag 117/ Meditatie en koorgebed 121/ Gastvrijheid 123

3. VERANDERING OP KOMST 127

Pietie en Frans 127/ Paupers in de kerk 129/ De parel in de akker 130/ Een hoofdstuk sluit zich 135/ Verlengde professie 137/ Kleine zusters 138/ Uittreden 140/ Amsterdam 143/ Afscheid 145

4. TERUG IN 'DE WERELD' 149

Alles valt op z'n plek 149/ Dagorde 151/ De weg loopt anders 153

5. TEN SLOTTE 159

Nawoord – *Joop Sierat* 163

Dankwoord 167

1. Het begin

*Gij zijt die mijn kern hebt gevormd,
die mij weefde in de schoot mijner moeder,
en ik loof U in het besef*

*Dat ik ben eerbiedwekkend van maaksel,
Een wonder is wat Gij schiep*

Psalm 139

Omgeploegde aarde

Ik ken een ontzettend lief en eigenzinnig jongetje van twee. Als hij iets in zijn handen heeft wat hij echt niet mag hebben, en zijn mama pakt het af, dan zijn er twee dingen die kunnen gebeuren. Oftewel hij verzet zich hevig en zegt met kracht: 'Ik vind jou niet lief, ik ga héél hard weglopen!', oftewel zie je hem een heel snelle beslissing maken op dit onvermijdelijke feit, en dan zegt hij allerliefst: 'Ik ging het jou geven!' Verzet en overgave. Zo is het ook met mij. De stroom van de rivier van mijn leven heeft zijn bedding, en ik kan nooit om de hoek van de bocht kijken. Dit perspectief heb ik nu eenmaal niet, ik zit in een bootje en niet in een luchtballon. Roeispanen heb ik wel, dus ik kan meewerken of tegenwerken, en ik doe het beide.

Mijn geboorte was het eerste onvermijdelijke feit. Mijn moeder was een meisje van amper twintig toen ze mij baarde in het ziekenhuis van Hengelo, Overijssel, op 26 september 1967. Een paar maanden eerder was ze getrouwd met mijn vader die toen eenentwintig was en die ze van de jeugdclub uit Delden kende.

Ze was veertien toen ze verliefd werd op mijn vader, mijn vader was toen zestien. Zij was een van de populaire meisjes, mooi en bijdehand, altijd in voor een lolletje. Hij was knap, groot en sterk maar wat verlegen en onhandig. Hij verafgoodde mijn moeder vanaf het eerste moment. Toen hij haar eenmaal had liet hij haar niet meer los en was erg jaloers als er andere mannen in haar buurt waren. Hij was doodsbang haar weer kwijt te raken, ze was voor hem de redding in zijn emotionele nood. Thuis had hij niet veel warmte en aandacht gekregen en de zorg en liefde die mijn moeder hem gaf, waren voor hem als een warm bad. De rol van redster lag mijn moeder goed en die heeft ze altijd volgehouden.

Mijn moeder was de middelste van vijf kinderen. Haar vader werkte als leidinggevende in een fabriek, haar moeder waste de luiers met de hand. Haar ouders waren nederlands hervormd, er werd aan tafel gebeden en de kinderen moesten op zondag mee naar de kerk. Mijn opa was een verstild mens en hij verlangde erg naar innerlijkheid, naar God. Maar hij was ook bang, als kind van zijn tijd. Het verhaal gaat dat hij op een keer (hij verdiepte zich in die tijd in de theosofie) een diepgaande religieuze ervaring van eenheid met God had. Hij wist niet wat hij ermee aan moest, en toen hij het besprak met de dominee, vertelde die hem dat het van de duivel kwam en dat hij zich verre van dat soort zaken moest houden. Het was gevaarlijk, en hij zou er beter aan doen om zich maar gewoon over te geven aan wat de Kerk leerde.

Toen mijn moeder zich rond haar achttiende met yoga bezig ging houden – als een van de eersten van haar generatie – vond mijn opa dit erg bedreigend en hij keurde het ten zeerste af. Het viel buiten de paden die de Kerk had uitgezet en hij was bang dat ook zij, net als hij indertijd, in de handen van de duivel zou vallen. Mijn moeder hield haar hoofd opgeheven en volgde haar eigen pad.

Mijn vader was de middelste van drie kinderen en had een oudere en een jongere zus. Zijn ouders zaten allebei in het onderwijs. Van

spiritualiteit was in dit gezin weinig sprake, hoewel ze op zondag naar de Nederlands Hervormde Kerk gingen. Mijn vader, die zijn vader bezig zag met het voortdurend zichzelf bewijzen ten koste van anderen – vooral ten koste van zijn eigen gezin – vond dit poppenspel, en het gebeuren in die kerk maar hypocriet. Op zondag een vroom gezicht en mooie woorden, de rest van de week kon je doen wat je wilde. Het heeft lang geduurd voor zijn weerstand tegen de Kerk wat minder werd, maar eigenlijk is die nooit helemaal verdwenen.

Mijn ouders waren twee pubers die hun eigen plekje in de wereld bevochten ten opzichte van hun ouders, en toevlucht vonden bij elkaar. Ze pasten precies bij elkaar. Mijn moeder vond iemand die haar de aandacht en bewondering gaf die ze zozeer nodig had als middelste kind van vijf met een moeder die een druk huishouden te bestieren had. Mijn vader vond iemand die stabiel en betrouwbaar was, die voor hem wilde zorgen en die volledig voor hem ging.

Het was geen gemakkelijke geboorte, ik wilde eerst niet. Na noeste arbeid van mijn moeder, een vacuümpomp en uiteindelijk mijn overgave is het toch gelukt. Ze noemden me Jeltje, naar de Friese moeder van mijn vader. Ik was een wolk van een kind, vrolijk, lief en makkelijk. Ik was zeer gewenst en mijn ouders waren zo trots als een pauw. Mijn plek en hun eigen plekje op de wereld waren een feit.

Ingrijpende gebeurtenissen

Om de negen jaar vindt er in mijn leven een radicale gebeurtenis plaats die de koers van mijn leven ingrijpend en schokkend verandert.

Net voor mijn negende verjaardag ging ik naar een andere school. Tot die tijd was ik een gelukkig kind op de buurtschool. Ik had veel vriendinnetjes en mijn eerste vriendjes. Er moet ergens nog

een foto van mij zijn op achtjarige leeftijd waarop ik een jongetje van negen een kus geef. We hebben allebei een gordijn om onze schouders, bij wijze van koningsmantel. Ik herinner me uit die tijd ‘Lange’, die de buurtkinderen in zijn bakfiets vervoerde. Ik herinner me mijn Amerikaanse vriendinnetje Kristin en haar hoogslayer in het studentikoze huis aan het pleintje waar we altijd speelden. Het huis van Consuela op de hoek waar je binnenkwam met een touwtje dat uit de brievenbus hing. En het huis van mijn streng christelijke vriendinnetje dat op zondag niet buiten mocht spelen, maar waar we wel zelf thee mochten schenken en koekjes met boter en suiker besmeren. Als je kind bent, zijn de huizen van vriendjes en vriendinnetjes altijd een geheel nieuwe en spannende wereld, omdat je wereld nog zo klein is.

Ook herinner ik me mijn laatste meester op de buurtschool, voordat ik naar de andere school ging. Hij was echt een oermeester die de klas een eenheid liet zijn. School was als thuis zijn, ik was volledig op mijn gemak en had het er naar mijn zin.

Ik zat in de derde klas. Mijn vader vond dat het niveau van mijn school te laag was geworden. Het was tijd voor een ‘betere’ school. Het bleek een verkeerde beslissing te zijn. Mijn ouders kozen een school waar ik naartoe moest fietsen in plaats van lopen. De eerste schooldag herinner ik me als de dag van gister. Ik weet nog precies hoe ik me voelde toen de meester me voorstelde. Ik zat als versteend en was totaal overdonderd. De hele klas voelde aan als een oorlogsfront en ik stond alleen. Ik voelde dat ik geen schijn van kans had. Ik kroop in mijn schulp, en dat terwijl ik kort daarvoor nog het populaire meisje was geweest. Vanaf het eerste moment op mijn nieuwe school was ik het watje van de klas en werd ik gepest.

Tegelijkertijd was thuis de situatie ingrijpend veranderd. Ik had twee kleine zusjes gekregen – de laatste werd een paar maanden

voor mijn verandering van school geboren – en mijn ouders hadden hun handen vol: mijn vader met zijn werk, mijn moeder met ‘de kleintjes’. Ik voelde me verloren, zowel op school als thuis. Ik kreeg sterk het gevoel dat mij geen leven op deze aarde gegund was, en dit heeft lange tijd als negatieve overtuiging in me doorgeleefd. Ik werd een stil kind om maar niet opgemerkt te worden. Van binnen was er pijn en eenzaamheid.

Pas jaren later heb ik de betekenis van de pijn en de eenzaamheid kunnen ontdekken.

Pijn is als de messen van de ploeg die in de harde aarde slaan om haar zacht en vruchtbaar te maken. Pijn en de afwezigheid van troost helpen je op weg om op dieper niveau genezing te vinden. Pijn maakt je bewust van het feit dat het leven op aarde per definitie onvolmaakt is. En pijn is de weg naar compassie. De ervaring die ik had in de onschuld van mijn kindertijd is essentieel geweest voor de loop van mijn levenspad. Ik heb er veel aan te danken.

Bloempjes tussen het grint

De tweede ingrijpende verandering in mijn leven vond plaats rond mijn achttiende verjaardag. Opnieuw had het te maken met een verandering van school. Ik was op mijn zeventiende klaar met de middelbare school en zou na de zomer naar de Vrije Hogeschool gaan voor het propedeutisch jaar. De bedoeling van het propedeutisch jaar is om de leemtes van het reguliere onderwijs te compenseren en je voor te bereiden op een leven in de maatschappij als verantwoordelijke volwassene.

De verandering van school ging gepaard met een andere breuk. Sinds mijn twaalfde was ik bevriend met Betty. Ik kende haar van paardrijden, dat we allebei vol heilige overgave deden. Paarden waren voor mij een bron van troost in mijn eenzaamheid. Mijn lievelingspaarden waren altijd de verschoppelingen, en ik was hun

redder. Waar niemand hun liefde gaf, gaf ik het. Op onze kinderlijke wijze verbeterden we de wereld en ik heelde mezelf.

De paarden begonnen langzaam aan kracht te verliezen in ons leven en de jongens namen het over. We begonnen jongens te verafgoden en we ontdekten onze eigen macht als meisje. We hadden iets wat jongens wilden! We experimenteerden eindeloos met het spel van aantrekking en afstoting. Seksualiteit begon een aangename plek te krijgen in ons leven. We waren wel voorzichtig met seksualiteit, onze maagdelijkheid gaven we niet zomaar op maar we zetten de eerste stappen in deze nieuwe wereld. Ik vond het spannend, opwindend en heerlijk. Ik was verslaafd aan verliefd zijn, aandacht, zoenen, aanraking en uitgaan. En degene met wie ik al die avonturen deelde was mijn hartsvriendin Betty. Het ene weekend logeerde ik bij haar in Zeist en gingen we twee avonden daar naar de disco, en het volgende weekend logeerde ze bij mij en gingen we in Utrecht twee avonden stappen. Elke avond hingen we uren aan de telefoon en hadden het over jongens en op school schreven we elkaar tijdens de les lange brieven over hetzelfde onderwerp. Betty en ik hadden ook een puntensysteem bedacht, waarin kussen met een jongen voor één punt stond, en zo ging het verder. Het was een bron van voortdurende opwindend en gegiechel. Op haar kamer in Zeist kalkten we met rode en blauwe merkstift de muren van haar slaapkamer vol met dialogen over onze avonturen met jongens. Wat hadden we een plezier en wat voelden we ons machtig met onze vrouwelijkheid!

Op school was ik nog het verlegen meisje en bleef ik braaf de rol spelen die me op de basisschool toebedeeld was. In het weekend was ik wild, uitdagend en vrijde ik met jongens. Twee rollen die allebei een deel van mij weerspiegelden. De ene weerspiegelde mijn fundamentele onzekerheid, de andere weerspiegelde de sterke levenskracht die ik altijd heb gehad en die een uitweg zocht. Betty en ik waren erg trouw aan elkaar. Er was niemand die tus-

sen ons kon komen. Tot een schoolvriendin van mij ook bevriend raakte met Betty. En in de zomer voordat ik achttien werd, werd ik verraden. Betty wilde graag met die andere vriendin op vakantie, en daardoor konden Betty en ik niet samen op vakantie. Ze koos duidelijk voor haar nieuwe vriendin. Ik was diep gekrenkt en woedend en wilde niets meer met Betty te maken hebben. De vriendschap was vanaf dat moment voorbij.

Eigenlijk waren we al bezig elkaar te ontgroeien. Heel voorzichtig, als een bloemetje dat je niet opmerkt te midden van het grint, was er iets anders in mijn leven gaan gloren.

In mijn dagboek staat tussen de zwijmelverhalen over jongens ineens een bladzijde waarop ik met grote letters LEEGTE heb geschreven. Blijkbaar begon ik me af te vragen waar het allemaal over gaat in het leven en wat de zin was van het eindeloze gefeest.

Ik ging luisteren naar de muziek van de Simple Minds en U2, met teksten over de diepere zin en betekenis van het leven.

Ik schreef op school een werkstuk over de Verlichting en hing een afbeelding van Erasmus op een onopvallende plek naast mijn bed. Ik was geraakt door het licht in zijn ogen, dat aan een diep en onbekend verlangen raakte. Je kunt je voorstellen hoe mijn vriendin Betty reageerde toen ze de tekening zag hangen, hij zag er nogal anders uit dan de knappe jongens waar ons leven vol van was!

Ik las *Van de koele meren des doods* en ik had het gevoel dat het over mij ging. De jonge vrouw uit dit boek van Frederik van Eeden is op zoek naar iets maar weet niet wat, ervaart op momenten de diepte van het leven maar begrijpt het niet, gaat lange tijd op in feesten en aandacht van mannen maar blijft haar gevoel van rusteloosheid behouden.

Ook las ik voor mijn leeslijst op school *Hallo meneer God, met Anna* van Fynn en werd geraakt door de kleine Anna, die een volkomen oorspronkelijke relatie met God heeft.

Veel van mijn oorspronkelijke Godsbeeld is afkomstig van deze

boeken waarin de hoofdpersonen zoeken naar, dan wel omgaan met, de onzichtbare Ander die staat voor alles wat mooi en edel en schoon is en waar we naar verlangen.

Jeltje op 15-jarige leeftijd, 1982

Er was iets wat lonkte. Iets dat niet in mijn leven van uitgaan en plezier paste, maar dat blijkbaar wel bij mij hoorde. Ik besteedde er in eerste instantie niet te veel aandacht aan, want dan zou het wellicht het bekende en luchthartige leven dat ik leidde ontwrichten. Het leven dat ik had was toch leuk! Maar toen kwam het verraad van Betty en was de stap gemakkelijk gezet. Ik had dan ook geen twijfel toen ik bij mezelf dacht: het is mooi geweest, nu gaat er iets nieuws beginnen. Alles werkte mee, ik ging op kamers en naar een nieuwe school. De breuk met mijn oude leven was volkomen. Ik ging op zoek naar de waarheid en al het andere werd van ondergeschikt belang.

Het rusteloze hart

Mijn achttiende verjaardag op de Vrije Hogeschool was geen feest. Ik was in het begin erg eenzaam op school. Doordeweeks was ik op school weliswaar het stille meisje geweest, maar ik was eraan gewend geraakt om mezelf te zien als het wilde meisje van de disco, de 'jongensgek', de beste vriendin van Betty. Het voelde als een chirurgische ingreep om hier zo mee te breken, als de amputatie van een ledemaat. Vooral omdat er nog niets voor in de plaats was gekomen. Nieuwe vrienden had ik nauwelijks en de oude zag ik bijna niet meer.

Ook een levensfilosofie had zich nog niet duidelijk ontwikkeld. In mijn sociale en spirituele vacuüm heb ik een tijdje steun gezocht bij mijn moeder die al zolang ik me kon herinneren met spiritualiteit en meditatie bezig was. Ze was op dat moment als het ware mijn eerste geestelijk begeleider, de eerste leraar op mijn weg.

In de weekenden dat ik naar huis ging vertelde ik haar wat me bezig hield en vooral ook vertelde ik haar mijn dromen, die ik nauwkeurig opschreef. Ze gaf me antwoord op al mijn vragen en verklaarde al mijn dromen. Ze wist alles, zo kwam het me voor. Ze gaf me boeken uit de advaita vedanta om me antwoorden te geven op mijn vragen en ik las ze gulzig. A-dvaita betekent niet-tweeheid en dit duidt dus op non-dualisme: er is maar één werkelijkheid en ons bewustzijn is niet van het grote bewustzijn te onderscheiden. Wij zijn niet de druppel in de oceaan, maar de oceaan zelf. Zelfkennis is beseffen dat er geen zelf is. Door de weg van kennis over de aard van de werkelijkheid kunnen we tot zelfverwerkelijking (het loslaten van onze illusies over ons afgescheiden zelf) komen.

Het is een erg filosofische weg en hoewel ik me helemaal kan vinden in de filosofie bleek het uiteindelijk toch niet mijn weg te

zijn. Wat ik zocht was een weg waar niet het hoofd het leidende principe zou zijn, maar het hart.

Ook stimuleerde mijn moeder me om de transcendente meditatie weer op te pakken die ik als kind al geleerd had. Ik had ooit een kindermantra die ik kon herhalen terwijl ik op de schommel zat. Ik werd er heerlijk rustig van. Nu had ik een gewone mantra die op maat was gesneden voor mij en die ik niet hardop uit mocht spreken. Ik vond het een prettige meditatievorm omdat het me rust gaf.

Uiteindelijk ben ik niet met transcendente meditatie doorgegaan. Voor mijn gevoel was het een te onbewuste weg. Je wordt te veel gestimuleerd om gemakkelijk onderuit te zakken en er wordt gezegd dat je verder niets hoeft te doen, de mantra doet al het werk. Het komt me een beetje voor als mank lopen. Je ontwikkelt je ene been, namelijk het inzinken in innerlijke rust, maar niet het o zo noodzakelijke andere been, namelijk de kennis van je eigen onrustige hart met al zijn angsten en verlangens. Tenzin Palmo, de eerste westerse vrouw die zich als Tibetaans boeddhiste terugtrok in een kluis in de Himalaya, drukt het zo uit: 'Het kost ontzettend veel moeite om moeiteloos te worden.' Het is dezelfde paradox als dat er niets moeilijker is dan om eenvoudig te zijn. Er is werk aan de winkel, werk aan het rusteloze hart! Pas als beide benen goed ontwikkeld zijn – de overgave aan de stilte aan de ene kant en de zelfkennis aan de andere kant – kun je goed lopen.

De filosofie van eenheid heeft me blijvend gevormd en is deel gaan uitmaken van mijn levensfilosofie. Ik ben mijn moeder dankbaar voor de rol die ze in mijn zoektocht gespeeld heeft.

Ik was eenzaam op de Vrije Hogeschool, maar die eenzaamheid had een mooie kant. Ik koester de herinnering aan mijn kamer-tje op de zolder van de rommelige villa in Driebergen. Beneden woonden twee gezinnen samen met hun kinderen, maar ik had bijna geen contact met hen. Op mijn zolderkamertje bracht ik heel

wat uren door. Er stond een tafel met twee stoelen, er lag een matras op de grond en ik had een gasstelletje met twee pitjes. Aan de muur hing een poster van Bono van U2, mijn held en mijn goeroe. Het liefst zat ik in de brede vensterbank met uitzicht over de velden. Hier las ik heel wat boeken en schreef ik heel wat dagboeken vol. Ik was gelukkig in deze stille momenten en ik had een vaag vermoeden van verbondenheid in het alleenzijn. Het stille landschap waar ik uitzicht op had weerspiegelde mijn innerlijke landschap. Mijn ziel kreeg ruimte!

Ik begon me aangetrokken te voelen tot het boeddhisme. Het sprak me aan vanwege de nadruk op het mededogen, op het hart. Op mijn hele verdere weg heeft het boeddhisme altijd mijn sympathie behouden. Ik heb altijd veel overeenkomst gezien tussen het christendom en het boeddhisme, omdat ze beide nadruk leggen op zaken als eenvoud, acceptatie van wat is en vooral op compassie, het liefhebben van alle levende wezens. Ook tussen de kloosterlijke tradities van beide religies zijn overeenkomsten. Ik denk aan de devotie die het hart opent, de rol van Maria/Tara als de meedogende moeder in de hemel, de nadruk op gekozen armoede, ascese en stilte.

Ik voedde mij met de advaita, met het boeddhisme, met mijn songteksten van U2 en de Simple Minds, en kreeg ook op school meer dan genoeg geestelijk voedsel. Filosofie en spiritualiteit speelden daar een belangrijke rol waardoor ik op de beste plaats was die ik me kon wensen in deze nieuwe levensfase. Als een hongerig vogeltje pikte ik links en rechts voedsel voor mijn ziel: de werkgroep over het existentialisme, de colleges antroposofie van de charismatische stichter van de school Bernard Lievegoed en de werkgroep religie waarbij mensen van verschillende achtergronden uitgenodigd werden om over hun geloof te praten. Ik zoog alles op als een uitgedroogde spons.

In die tijd was Dave – die bij mij in de mentorgroep zat – verliefd op mij, maar dat had ik niet in de gaten. Totdat hij me vrijwel aan het eind van het schooljaar een prachtige mandala van een kraanvogel gaf die hij zelf getekend had. Het was een liefdesverklaring. Ik nam het houvast dat hij me bood dankbaar en met beide handen aan. Ik zou uiteindelijk bijna negen jaar met hem samen zijn. Zodra het jaar op de Vrije Hogeschool was afgelopen gingen we samenwonen in Utrecht, waar ik met mijn PABO-studie begon en hij zijn vervangende dienstplicht ging doen.

Het was fijn en bijzonder dat ik mijn diepe zoeken met iemand kon delen. Dave had altijd een sterke aantrekkingskracht tot het boeddhisme gevoeld. Hij was zelfs ooit bijna ingetreden in een boeddhistisch klooster. In het begin van onze relatie mediteerden we samen. We mediteerden op klassieke muziek en gingen er zo in op dat we onszelf vergaten. Of we mediteerden op elkaar om zo onszelf in de ander te verliezen. Dave maakte me wegwijs in de kunst. Hij leerde me veel over Engelse literatuur, hij nam me elke week mee naar een film die hij met zorg had uitgekozen. Ook schilderde hij, speelde hij gitaar, kookte en bakte hij. Het was allemaal erg bevorderlijk voor de gezelligheid in huis. We hadden echt een thuis samen.

Dave is samen met zijn vijf broers en zussen opgegroeid in Afrika, waar zijn ouders als arts werkten. Hij was nog steeds erg op Afrika en reizen gericht en nam mij daarin mee. We maakten samen vele avontuurlijke reizen.

We hadden een rustige en evenwichtige relatie waar ik veel aan te danken heb. Die gaf me grond onder mijn voeten.

Totdat ik op mijn zevenentwintigste verjaardag vertrok.

De mensen en Jezus

Voordat ik wegging bij Dave moest er echter nog het een en ander gebeuren. Ik gaf mijn veilige en warme relatie met hem niet zo-

maar op! Er moest eerst weer een hele ommekeer komen, en deze voltrok zich in de jaren voor ik zevenentwintig werd.

Op de PABO had ik een bijzonder fijne tijd. Zowel op school als daarbuiten bruiste het van leven, ik ging veel uit, nu eens met Dave en dan weer met mijn vrienden. We logeerden bij vrienden in Leiden, Amsterdam, Maastricht, Arnhem en München, we lachten, dronken, blowden, dansten en maakten muziek. Ik ontwikkelde een grote liefde voor en betrokkenheid bij mijn vrienden.

Nadat ik de PABO had afgerond ging ik nog een jaartje naar de universiteit om algemene letteren te studeren. Het was meer omdat ik nog recht had op studietijd en ik mijn feestelijke leventje nog even wilde voortzetten dan om wat anders.

Na mijn jaren van studie heb ik, soms met Dave en soms alleen, over de wereld gereisd. Ik stond een paar maanden als invalster voor de klas en ging dan een paar maanden op reis naar Afrika. Ik werkte een paar maanden in de kinderopvang en ging opnieuw een paar maanden op reis naar Afrika. Ik werkte een paar maanden als invaljuf in het schooltje van een kindertehuis en ging een paar maanden naar Israël. Ik werkte een paar maanden als groepsleidster in hetzelfde kindertehuis en ging een paar maanden op reis naar Zuid-Amerika. Zo zagen de drie jaar na mijn studie er zo'n beetje uit. Het gevoel van vrijheid en het reizen pasten bij mijn verlangen om zo veel mogelijk mensen te leren kennen en zo veel mogelijk van het leven te begrijpen.

Ik had ondertussen een levensfilosofie opgebouwd met inspiratie uit verschillende bronnen die mij op mijn werk en reizen vergezelde. Ook God had in deze filosofie een plaats, hoewel mijn godsbeeld nog steeds vaag was. Als kind had ik eens aan mijn moeder gevraagd of God bestaat en ze had me geantwoord dat in iedereen een stukje van God zit. Hoewel dit me in eerste instantie een erg fragmentarisch idee van God gaf, is dit beeld van God-in-ons altijd deel blijven uitmaken van mijn godsbeeld.